

Japonske čete se izkrcale v treh krajih Jave

Prvi vojaški oddelki so oddaljeni samo trideset milj od Bandoenga, glavnega stana holandskega poveljstva. Zavezniški letalci napadli japonske bojne ladje in vojaške transporte. Vojni tajnik Stimson pravi, da so ameriški letalci uničili 410 japonskih bombnikov od začetka vojne na Pacifiku. Ruske čete obkrožile nemško armado in začele ofenzivo na leningradski fronti

Bandoeng, Java, 2. marca. — Japonske čete se izkrcale v treh krajih Jave, največjega otoka holandske Vzhodne Indije, na otoku Soebang in začele prodirati proti Bandoengu, kjer je glavni stan poveljstva holandske vojske. Prvi vojaški oddelki so oddaljeni samo trideset milj od Bandoenga in okrog 50 milj od Batavije, glavnega mesta Jave.

Uporabljajo, da ameriška, holandska in britska letala bombardirajo japonsko invazijsko vojsko in da so bombe zadele japonske vojaške oddelke. General Archibald W. Stimson, glavni poveljnik zavezniških sil, je priznal, da so japonske čete obkrožile ameriške vojaške oddelke. Zavezniški letalci so uničili več japonskih letal in naprav v krajih, iz katerih so se umaknili.

2. marca. — Poročilo vrhovnega poveljstva, objavljeno v Washingtonu, pravi, da se je več japonskih vojakov izkrcalo na Javi in da so ti raztegnili japonske operacije na otoku. V Bataviji, Java, 28. febr. — Silni napad japonske in ameriške vojske na mornarico je v Bataviji, Java, največjega otoka holandske Vzhodne Indije, povzročil več žrtev. Poročilo holandske častniške agencije Anete ne omejuje števila žrtev, ne rezultata bitve. Glede na to, da je slo japonske mornarice v akcijo, da bi se izkrcaju vojaških četa na mornarični bazi, ki jo nadzoruje zavezniška mornarica.

Na mornarski bitki je slo holandskega pomorščaka, ki so zavezniška bojna ladja odpravila. Enote japonske mornarice in vojaške oddelke so vrgla, povzročila več žrtev. Obkrožitev Jave, ki jo nadzoruje japonska mornarica, Timora in drugih otokov.

28. febr. — Glavni stan ameriškega poveljstva je danes objavil, da so japonske čete obkrožile tri zavezniške vojaške oddelke v bitki na otoku Timor. Washington, D. C., 28. febr. — Henry L. Stimson, ameriški vojni tajnik, je danes objavil, da so ameriški letalci uničili 410 japonskih bombnikov od začetka vojne na Pacifiku. Zaradi konfuzije, ki je nastala med armado in mornarico po napadu na Javo, je danes objavil, da so japonske čete obkrožile tri zavezniške vojaške oddelke v bitki na otoku Timor.

Washington, D. C., 28. febr. — Zaradi konfuzije, ki je nastala med armado in mornarico po napadu na Javo, je danes objavil, da so japonske čete obkrožile tri zavezniške vojaške oddelke v bitki na otoku Timor.

Washington, D. C., 28. febr. — Zaradi konfuzije, ki je nastala med armado in mornarico po napadu na Javo, je danes objavil, da so japonske čete obkrožile tri zavezniške vojaške oddelke v bitki na otoku Timor.

Nemški baron Opel aretiran

Nova odredba glede izгона Japoncev

Palm Beach, Fla., 28. febr. — Nemški baron Fritz von Opel je bil aretiran po federalnih detektivih kot potencialno nevaren sovražnik tujcev. Dalje sta bila aretirana dva Madžara.

R. G. Danner, načelnik detektivskega urada, je dejal, da so njegovi agenti zasledili orožje in strelivo v navalu na stanovanju sovražnih tujcev. Vsi aretiranci bodo zaslišani pred člani imigracijskega urada, ki bodo odločili glede internacije.

Oče barona Opela je avni magnat in nekateri ga primerjajo ameriškiemu magnatu Fordu. V njegovih tovarnah izdelujejo avtomobile z znakom Opel.

Federalni detektivji so v zadnjih dneh aretirali 64 sovražnih tujcev v Floridi. Med temi sta nemška grofica von Haacke in neki italijanski princ, čigar ime ni bilo objavljeno.

Los Angeles, Cal., 28. febr. — Tom C. Clark, direktor urada za kontrolo sovražnih tujcev, je naznanil, da bodo tudi v Ameriki rojeni Japonci, ki so ameriški državljani, izgnani iz krajev, kjer so važne vojaške naprave. Zavezna odredba je bila že izdana. Japonci in drugi sovražni tujci so bili že pozvani, naj se prostovoljno izselijo. Če bodo pozvi ignorirali, bodo izgnani s silo.

Clark je dejal, da je bila večina sovražnih tujcev že premeščena iz krajev ob zapadni obali in da se bo čiščenje nadaljevalo.

Daladier pobija obdolžitve

Petaín odgovoren za poraz Francije

Riom, Francija, 28. febr. — Bivši premier Edouard Daladier, ki je z drugimi bivšimi francoskimi voditelji vred obtožen, da je pogljal nepripravljeno Francijo v katastrofalno vojno z Nemčijo, je na obravnavi pred vrhovnim sodiščem pobijal obdolžitve in izjavljal, da je imela Francija več tankov v maju 1. 1940 kot Nemčija. On je poveljeval generala Charlesa de Gaulle, voditelja vseh svobodnih Francozov in zagovornika mehaniziranega bojevanja in izjavil, da je ponosen, ker ga je on imenoval za generala.

Daladier je rekel, da vrhovno poveljstvo ni hotelo poslušati De Gaulle in drugih mladih generalov, ki so priporočali rabo tankov v vojni. Francija je imela 3600 tankov in 500 oklopnih avtomobilov, dokim so Nemci rabili le dva tisoč tankov v ofenzivi. Vojaški poveljniki so držali tanke v ožadi pod stisom, da je Maginotova trdnjava črta nepremagljiva.

Bivši premier je dejal, da je Petaín odgovoren za poraz Francije. On je bil vojni minister dolet mesecev in je zahteval priznanje protačuna za oboroževanje od šesto milijonov frankov na štiristo milijonov. Petaín je potem potrošil dvesto milijonov frankov za nadaljnja konstrukcijska dela pri Maginotovi črti. Sedanjí premier je bil, kakor drugi militaristični voditelji, zagovornik defenzivne, ne ofenzivne vojne.

NACIJI KRADE- JO ŽIVILA V ZASE- DENIH KRAJIH

Podjarmljeni narodi
stradajo in zmrzujejo

VELIKA REVŠČINA
V GRČIJI

London, 28. febr. — Nacijske plenitve živeža in drugih potrebščin v državah, katere so okupirale Hitlerjeve armade, so zavezle tak obseg, da bo samo v Grčiji umrlo pol milijona ljudi zaradi lakote to zimo, poročajo medzavezniški informacijski odbor. Poročilo bazira na podatkih, katere je odbor dobil iz treh virov: uradnih nemških razglasov, člankov in vesti, objavljenih v časopisju, ki je pod nacijsko kontrolo, in izpovedi ljudi, ki so pobegnili iz zasedenih dežel in so sami občutili pomanjkanje.

Omenjeni odbor tvorijo reprezentantje vseh zavezniških držav in njegov glavni stan je v Londonu. Strašno pomanjkanje živeža je v Belgiji. Funt pasjeja mesa stane \$1.60, meso debelih mačk pa se prodaja po \$4 funt.

Poljaki stradajo in zmrzujejo, prav tako Francozi, Holandci, Danci in vsi drugi narodi, ki so prišli pod dominacijo nacijske Nemčije. Vlaki, natrpani z živežom, odhajajo vsak dan iz Francije v Nemčijo, dočim francoski prebivalci stradajo.

Nemški vojaki in ljudstvo se rede na račun zaslužjenih narodov. Oni žive bolje nego so pred vojno. Poveljniki okupacijskih čet imajo toliko živeža, da ga lahko prodajajo na nelegalnih tržiščih za visoke cene.

Poročilo naglašja, da je situacija najbolj akutna v Grčiji. V novembru je dnevno umrlo za lakoto povprečno 450 oseb samo v Atenah in okolici. Posamezna oseba dobi živila, ki vsebujejo samo 250 kalorij, na dan, dočim potrebuje najmanj 2400 kalorij. Situacija je nekoliko boljša le v Čehoslovakiji, kjer se nahajajo važne vojne industrije, katere zalagajo Hitlerjeve armade z orožjem in drugo bojno opremo.

Gary Cooper in Joan Fontaine počaščena

Hollywood, Cal., 28. febr. — Akademija filmske umetnosti in znanosti je proglasila za najboljša igralca v preteklem letu Garyja Cooperja in Joan Fontaine in jima podelila nagrado. Cooper je bil odlikovan za svoje delo v filmu "Sergeant York", Fontaine pa za delo v filmu "Suspicion". Akademija je proglasila za najboljši film "How Green Was My Valley", ki ga je producirala kompanija 20th Century-Fox.

Poslanik Winant se vrača domov

London, 28. febr. — Ameriški poslanik John G. Winant je zapustil London in odletel proti Ameriki, kjer bo poročal predsedniku Rooseveltu o važnih zadevah. Pred odhodom je konferiral s premierjem Churchillom in drugimi angleškimi voditelji ter sovjetskimi poslaniki Majskim. Winant je dejal, da se bo mudil v Ameriki več tednov.

Potemnevanje ameri- ških obrežnih mest

Washington, D. C., 28. febr. — James M. Landis, direktor urada civilne obrambe, je odredil potemnevanje mest na obrežju. To se bo vršilo vsako noč in Landis je apeliral na mestne avtoritete za kooperacijo. Vsi pokrajinski direktorji so bili brzojavno pozvani, naj slede instrukcijam.

Domache vesti

Snojev govor naredil dober vtis

Chicago. — Zadnji petek zvečer je bila dvorana v Slovenskem delavskem centru natlačena s slovenskimi socialisti in ostalimi rojaki, ki so prišli poslušat Franca Snoja, člana jugoslovanske vlade v Londonu. Snoj je govoril poldrugo uro in potem je skoro eno uro odgovarjal na različna vprašanja. Njegovo pojasnjevanje razmer v nesrečni stari domovini in zlasti njegovi pogledi na podobo bodoče Evrope, ki pride po zmagi demokracije in kakšen status bo imela mala Slovenija v novi organizaciji, vse to je naredilo zelo dober vtis na poslušalce. O teh izjavah jh ministra Snoja bomo še poročali.

Matija Pogorelec—75-letnik

Ely, Minn. — Matija Pogorelec, edini slovenski starinar v Ameriki, bivši potovalni trgovec z zlatino in knjigami ter znani Prosvetlin reporter, je zadnji teden obhajal svoj pet in sedemdeseti rojstni dan. Obhajal ga je na Elyju, svoji prvi naselbini v Minnesoti, kamor je prišel pred več kot 40 leti. Matija že dalj časa boleha in drži se v bolnišnici v Duluthu, vendar je toliko okrevljal, da je zadnje dni obiskal Ely in druge slovenske naselbine na Iron Rangu. Še dolgo, dolgo let, Matija, stara notranjska grča! —

Minnesotske novice

Eveleth, Minn. — Te dni je v Evelethu umrla Johana Ahlin, stara 63 let. Tam je bivala 38 let in zapuščja moža, šest sinov, tri hčere in brata v tej deželi. Sinovi in hčere so raztresene po vsej Ameriki, brat Anton Gornik pa biva v Milwaukeeju, Wis. — V Evelethu se je pred dnevi ustrelil 29-letni Fr. Stare, rojen v Ameriki. Menda je bil slaboumen. (Poslal Matija Pogorelec, kateremu uredništvo Prosvete želi še mnogo let življenja in zdravlja ob njegovi 75-letnici.)

Adamiča "dreftala" vlada

New York. — Harper News poročja, da je moral pisatelj Louis Adamič preklicati celo vrsto svojih predavanj, ko ga je vlada — hoče, noče, mora! — vzela v službo v Hollywoodu pri snemanju važnega filma za ameriško propagando v latinski Ameriki. Adamiča je zahteval filmski direktor King Vidor, kateri ima v načrtu film o ameriških industrijah in imigrantih. Vidor in Adamič zdaj obiskujeta tovarne za bojno industrijo po deželi in sestavljata scene za filmsko zgodbo. Adamič ne ve, koliko časa bo trajala ta njegova služba. — Medtem Adamičeva knjiga "Two-Way Passage" obuja vedno več zanimanja po vsej Ameriki. Prve dni januarja je bil Adamič gost predsednika Roosevelta in angleškega ministrskega predsednika Churchilla v Beli hiši. Roosevelt in Churchill sta čitla omenjeno knjigo.

Čikaška vest

Chicago. — Pred dnevi je v Ciceru umrl Frank Urbančič, star 40 let in rojen v Ameriki. Druhi informacij o njem nimamo.

Iz Kansasa

Franklin, Kans. — Dne 24. februarja je v bolnišnici v Pittsburgu umrl Mike Testen, star 65 let in rojen v Stoličih pri Novem mestu. Bil je star naseljencec, ki je dolga leta bival v Minneralu, Kans., kjer je, kakor je bilo poročano, pred nekaj leti prišel v konflikt z oblastmi zaradi razpečevanja neke narkotične rastline. Do tistega časa je bil član SNPJ. Lansko leto se je preselil v Franklin. Zapuščja omoženo hčer in v Michiganu brata.

Naši vojaki

Imperial, Pa. — Sledeči člani društva 106 SNPJ so do danes v službi Strica Sama F. Vidrih, A. Vehar, V. Trusnovič, J. Franček, M. Božič, M. Perok, E. Puš. —

Zavezniki lahko porazijo osišče

Litvinov priporoča ustanovitev več front

New York, 28. febr. — Maksim Litvinov, sovjetski poslanik v Ameriki, je v svojem prvem javnem govoru od prihoda v to deželo izjavil, da združeni narodi lahko zadajo smrtni udarec Hitlerjevim armadam prihodnje poletje, če začnejo ofenzivo na dveh ali več frontah. On je v svojem govoru ponovil apele, ki sta jih že večkrat naslovila zaveznikom Stalin in zunanji komisar Molotov, naj napadejo Nemce na zapadu in vzhodu. Litvinov je namignil, da sovjeti potrebujejo učinkovito pomoč s strani zaveznikov sedaj, da bodo lahko strli Hitlerjevo ofenzivo, ki pride na pomlad.

"Le v ofenzivi, ki se mora začeti proti Hitlerju istočasno na dveh ali več frontah, med katerimi je velika razdalja, je upanje za zlom njegovih armad in zmago zaveznikov", je rekel Litvinov. "To ne pomeni, da morajo zavezniki koncentrirati svojo silo na ruskih frontah v škodo drugim frontam, kjer se mora boj nadaljevati. Identična oborožena sila ni potrebna na vseh frontah, toda armade, ki ne morejo operirati na vsaki fronti, ne bi smele počivati. Te je treba poslati tja, kjer je potrebna akcija."

Litvinov je dalje rekel, "da bo bojevanje na ruskih frontah prišlo v odločilno fazo prihodnje pomlad. To morajo imeti zavezniki pred očmi prav tako kot Hitler. Rusija želi, da zavezniška oborožena sila stopi v akcijo. Počivajoče armade, bojne mornarice in letalske sile ne morejo zmagati v tej vojni. Isto velja za bojni material, ki ga je treba poslati na fronte, kjer se najbolj potrebuje. Mi smo ponosni na uspehe naše armade, ki zadaja silne udarce Hitlerjevi vojni mašini. Mi hočemo, da tudi zavezniki delijo ponos z nami. Sovjetske čete so že doprinesle ogromen delež ne samo k obrambi svoje dežele, temveč vsem drugim miroljubnim državam, ki so postale žrtev agresorjev. Dolžnost vseh je, da store vse, kar je mogoče, za popoln poraz osiščnih sil."

Francija ne bo izročila bojne mornarice Nemčiji

Washington, D. C., 28. febr. — Petaínova vlada v Vichyju je formalno zagotovila državni departament, da ne bo izročila bojne mornarice Nemčiji. Državni podtajnik Sumner Welles je dejal, da je to odgovor na ameriško zahtevo francoski vladi, naj pojasni, ali so obdolžitve, da Francija pomaga osiščni oboroženi sili v Libiji in Japoncem v Indokini, resnične. Ameriška vlada je namignila, da bo pretrgala diplomatske odnose s Francijo, če bo slednja izročila svojo bojno mornarico Hitlerju.

Nov grob v Detroitu

Detroit, Mich. — Pred dnevi je tukaj umrl Jos. Klančnik, star 56 let in rojen v Kokarjih na Štajerskem. Bil je član društva 518 SNPJ. Zapuščja žena, tri sinove, hčer in brata.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 26. febr. je umrla Mary Virant, roj. Pogorelec, po domače Korletova, doma iz Gorice vasi pri Ribnici. V Ameriki je bila 40 let in tu zapuščja moža, tri sinove in sestro, v Evelethu, Minn., pa brata.

PROTIDELAVSKI NAČRT PORAZEN V KONGRESU

Delovni teden 40 ur
ostane v veljavi

VELIKA DELAVSKA
ZMAGA

Washington, D. C., 28. febr. — Delavstvo je izvojevalo veliko zmago, ko je nižja kongresna zbornica z 226 proti 62 glasovom zavrgla amendment kongresnika Howarda W. Smitha, reakcionarne demokrate iz Virginije, glede suspendiranja štirideseturnega delovnega tedna ter plače in pol za čezurno delo. Republikanska manjšina je pripomogla k porazu amendmenta.

Kongresnik Smith je dejal, da so za poraz odgovorni delavski lobisti in republikanska manjšina. Da bo amendment zavrnjen, se je pokazalo, ko je kongresnik Frank B. Keefe, republikanec iz Wisconsinu in oster kritik Rooseveltove administracije, naznanil, da bo glasoval proti. "Amendment ne bi rešil problema stavk v vojnih industrijah," je rekel. "Podaljšanje delovnega tedna in odprava provizij glede plače in pol za čezurno delo bi poslabšalo situacijo in zavrglo produkcijo bojne opreme."

Drugi kongresniki so v svojih govorih naglašali, da bi bili prizadeti neorganizirani delavci, oni, ki zdaj prejemajo nizke plače, ne pa organizirani. Slednji imajo pogodbe s kompanijami, ki določajo plačo in pol za čezurno delo in dvojno plačo za delo ob nedeljah in praznikih.

"Smithov amendment je bil poražen, ker so kongresniki spoznali, da bi sprejetje uničilo vse pridobitve, ki so jih ameriški delavci izvojevali v zadnjih petdesetih letih," je rekel kongresnik John McCormack, vodja demokratske večine v nižji kongresni zbornici.

Ko je zbornica debatirala o Smithovem amendmentu, sta William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, in Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij poslala telegram McCormacku in Josephu W. Martinu, voditelju republikanske manjšine, v katerem sta izrazila opozidjo proti amendmentu. Predsednik Roosevelt je tudi informiral kongres, da je proti odpravi delovnega tedna 40 ur v industrijah.

Vlada zahteva konec stavke

Cez tisoč jeklarjev
odložilo orodje

Washington, D. C., 28. febr. — William H. Davis, načelnik federalnega posredovalnega odbora, je pozval unijo ladjegradniških delavcev, včlanjeno v Kongresu industrijskih organizacij, naj takoj prekliče stavko v ladjedelnici Bethlehem Shipbuilding Co., Hoboken, N. J.

Davis je dejal, da je bila stavka oklicana potem, ko je bila sporna zadeva med unijo in kompanijo predložena v rešitev federalnemu delavskemu odboru in sta se obe strani obvezali, da ne bosta storili ničesar, kar bi poslabšalo situacijo. Obe sta pozabili na dolžnosti napram deželni v tej krizi.

Pittsburgh, Pa., 28. febr. — Cez tisoč delavcev v jeklarni Crucible Steel Co., članov unije CIO, je zastavkalo. Uradniki unije in kompanije niso pojasnili vzroka stavke. Kompanija je izjavila, da sploh ni bila obveščena vnaprej o oklicu stavke.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (IVEN Chicago) in Kanado \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincero
\$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih
članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

2057-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (February 28, 1942), poleg vašega imena
na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-
vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Demokracija v Kanadi

Kanada, naš sosed na severu, je zadnje dni doživela celo vrsto političnih senzacij. Bile so izjemne volitve za parlament v štirih okrožjih in pri teh volitvah so bili kanadski burbonci in apizariji grdo tepeni. V enem okrožju je bil celo izvoljen demokratični socialist. Federalna vlada Kanade se zdaj pripravlja na plebiscit ali splošno glasovanje po vsem dominijonu o vprašanju konskripcije ali obvezne vojaške službe.

Za Američane je to zanimivo. Pri nas imamo domala že dve leti zakon obvezne vojaške službe; sprejet je bil ta zakon v mirnem času, ko Združene države še niso bile v vojni—in danes smo lahko hvaležni, da je bil sprejet. Kanada pa je v vojni že od septembra 1939, torej že od začetka, dve leti in pol, in še danes nima prisilne vojaške službe, dasi je v tem času rekrutirala do 300,000 vojakov, ki so vsi prostovoljci.

Če hočemo razumeti to čudno situacijo v Kanadi, moramo vsaj v površnih potezih poznati tamošnje politične, socialne in etnografske razmere.

Kanada ima okrog enajst milijonov prebivalcev in večina tega prebivalstva se nahaja na vzhodu in srednjem vzhodu, kjer ležita najgostejše obdelani provinci Quebec in Ontario. Prebivalci province Quebec pa so po narodnosti Francozi in po veri katoliki, dočim so Kanadci ostalih provinc Angleži in po veri oranžarski protestantje (kakor v severni Irski). Tudi v Ontariju je pomešanih precej Francozov.

Iz tega vidimo, da so Kanadčani razdeljeni po narodnosti (jeziku) in veri in ta razcepjenost precej vpliva na politično in socialno življenje dominijona. Dve dominantni politični stranki so konservativci in liberalci, toda motili bi se, če bi v teh imenih iskali nazadnjaštje in naprednjake v pravem pomenu besede—kakor so se motili oni, ki so v socialnih radikalcih v predvojni Franciji videli revolucionarje. Kakor niso bili socialni radikalci v Franciji ne socialni in ne radikalni, tako niso kanadski liberalci prav nič liberalni v smislu te besede—zlasti, če pomislimo, da so kanadski Francozi, torej katoliki, glavna sila liberalne stranke v Kanadi, medtem ko se angleški protestanti navadno zbirajo v konservativni stranki.

Delavsko (socialistično) gibanje v Kanadi je že leta bolj lokalnega pomena, to se pravi v industrijskih mestih, katerih ni mnogo. Največ ekonomske bede je v Quebecu in tam je tudi največji politični analfabetizem med delavci. Kanadska socialistična stranka nastopa pod imenom Cooperative Commonwealth Federation.

Ko je izbruhnila vojna, je bila na čelu dominijona liberalna vlada s predsednikom Mackenziejem Kingom, ki je še danes na krmilu. Precej časa po izbruhu vojne sta bila v Kanadi z ozirom na vojno dva tabora: lejalisti in antikonskripcionisti. Prvi so takoj zahtevali obvezno vojaško službo in vso pomoč Angliji, drugi so pa postavili program, da ne sme biti nobene konskripcije za vojaške, ki pojdejo na bojišče zunaj Kanade, torej v Evropi ali kjerkoli. Politčno so se lejalisti grupirali okoli konservativne stranke, dočim so liberalci—torej kanadski Francozi—vodili opozicijo proti konskripciji. Pripomniti je treba, da kanadski Francozi igrajo vlogo Ircev v Združenih državah.

Pred dvema letoma so bile v Kanadi volitve in King je s svojo liberalno stranko vodil kampanjo v znamenju antikonskripcije. Njegova stranka je zmagala. Danes pa se King bridko kesa in večina njegovih liberalnih voditeljev je danes za konskripcijo. Razvoj vojne je povzročil politično revolucijo v Kanadi. In prišlo je tako daleč, da je Kingova vlada v Ottawi sklenila, naj volilci s plebiscitom odločijo glede obvezne vojaške službe.

Prve dni februarja so se vršile volitve v štirih poslanskih okrožjih in tedaj je Kingova vlada preizkusila sentiment kanadskih volilcev glede konskripcije. Pri teh volitvah je prvič v Kanadi odpadla politična znamka in kandidatje so se kosali le za in proti konskripciji. Rezultat je bil značilen. V dveh okrožjih v anglosaskem in protestantskem Ontariju in v dveh okrožjih v francosko-katoliškem Quebecu so na vsej črti zmagali konskripcionisti ne glede na okolice Toronto in izključno konservativnem okrožju (40 let ni bil tamkaj) izvoljen nihče drugi kot konservativci bivšega premierja in nasprotnika konskripcije Meighena, za katerega je vneto agitiral sedanji predsednik ontarijske provincinske vlade, liberalci Hepburn, kanadski Martin Dies, ki je pred kratkim v javnem govoru izjavil, da se bojna mornarica Združenih držav na Pacifiku skriva pred Japonci!

Poraz Meighena in izvolitev socialista Noseworthyja je bilo veliko presenečenje za vso Kanado, prav tako zmaga konskripcije v protikonskripcionističnem in francosko-katoliškem Quebecu.

Te volitve so pokazale, da je kanadsko ljudstvo do grla sito liberalne izolacijske politike in huče sodelovati v polni meri v vojni na isti stopnji kot Anglija. Združene države in ostali zavezni demokrati.

Kanadski volilci so šli preko starih strank in volili so može, ki so se izrekli za vojno na vsej črti—za obrambo demokracije za vsako ceno.

Zdaj pričakujemo, da bo tudi kanadski plebiscit glede konskripcije, ki se vrši v kratkem, sijajna zmaga kanadske demokracije.

Glasovi iz
naselbin

Pri Čikaških in Clevelandških

Johnstown, Pa. — "Chicago —

Union Station — All out!" Tako je zaklical sprejodnik vlaka Pennsylvanske železnice nekako ob polosmih zjutraj. Vrag naj te vzame, sem si mislil; saj sem plačal in komaj sem se zabil v najslajši spanec, pa me že podi ven. Lepa manira!

V tem vlaku sta se vozila tudi dva mlada nova glavna odbornika S. N. P. J., in sicer br. Culkar, podpredsednik prvega distrikta, in gl. podpredsednik jednote Mike Kumer. Jaz sem imel "coach", ona dva spalni voz, ki pa je bil zelo drag; kot sem preračunal, je bil čas njunega spanja najmanj po \$1.50 na uro.

V Chicagu sem bil v razdobju 17 let že okrog petdesetkrat, ampak ako bi me kdo vprašal, kje je ta in ta ulica, bi z menoj ne imel veliko uspeha. Prav nič ne lažem, če pravim, da je Čikaška vas večja kot pa Cerknica ali pa Podskranjek. Vseeno pa vem, katera poluica pripelje na Lawndale ave. in tako sem bil voditelj tudi mojima dvema spremljevalcema. "Sedaj pa že veš, kje smo," sta vzkliknili, ko sta zagledala pošlopje SNPJ. Ni vrag, sem si mislil.

Ravno prav smo dospeli k otvornitvi letne seje gl. odbora jednote. O seji ne bom poročal, ker zato imamo zapisnikarja. Le to omenim, da nas je bilo večje število kot pri prejšnjih odborovih sejah. V to je pač pripomogla zadnja združitelna konvencija, ki je smatrala, da je večji glavni odbor potreben za širši delokrog skupne organizacije.

Prvi večer sem bil zelo utrujen v sled prečute noči in pa valed prekoračenih šestih križev, ki mi niso prinesli drugega kot polno revmatizma in okretnosti, kot navadno vsakemu, ki se ukvarja z delom "iz rok v usta".

Zato se zvečer nisem udeležil sestanka v Slovenskem delavskem centru, pač pa sem si zaželel počitka. Udeležev France in njegova Mary, ki sta že moja stara "boarding bossa" na So. Ridgeway ave. in mi vedno zatrujeta, da imam že nekakšen privilegij v njih prijazni in gostoljubni hiši, sta bila zvečer še doma. Enako hčerka Mary, kateri sem že davno obljubil, da ji enkrat pripeljem pristnega slovenskega fanta-korenjaka iz pennsylvanjskih hribov, toda obljube do zdaj še nisem izpolnil. Vsekakor pa izgleda, da tudi ona ne da veliko ali pa nič na to mojo obljubo. Prav ima!

"Tam je tvoja soba — saj že veš kje", mi je dejal France. Omenil sem mu, da zvečer ne grem nikamor, ker želim počivati. "Prav imaš! Pa tudi jaz ostam doma", je dostavil France. Mrs. Udovich pa je hitro odšla na delo, namreč kuire skubati k ženskemu društvu Nadi, ki je drugi dan priredilo večerjo v počast gl. odborcem — pardon — odbornikom! S Francetom sva ostala sama doma in pri časi rujnega vinca, njegovega pristnega pridelka, so bili kmalu vsi generali in vojni strategji pravitlikavci napram nama.

Drugi dan pa na večerjo k Nadinim hčerkam. "Glejte, da ne bo nikogar manjkalo, ker kazen bo zelo občutna," nam je zabčala njih predsednica Angela. Se razume, da smo to njeno povelje vsi upoštevali in tudi točno izvršili. Kdo bi se pa mogel zoperstavljati? Kdo ve, koliko nedolžnih putk in tudi piščancev je moralo storiti smrt, pa tudi krofov, pohanja, potie in drugih dobrot ni manjkalo. Z vsem tem so bile obložene mize, krona vsega pa so bili štrukliji, ki so bili mojstersko pripravljene. Zdi se mi, da jim Gorenji pravijo "pehtrani štrukliji", mi Notranji jih imenujemo "v hlačah kuhani štrukliji"; kako jih nazivajo Dolenji in Štajerci, bo pa Barbič vedel. Olip se je silno jezil, ker ni mogel priti do krofna, naloženega s štrukliji. Enkrat se mu je pa le posrečilo, da mu je prišel v roke in potem ga ni bilo mogoče več od njega odtrgati.

Predsednica društva je pozdravila navzoče in izrekla priznanje delegaciji zadnje konvencije, ker je poskrbela, da imamo v glavnem odboru tudi žensko zastopstvo. "Vsem priljubljenost", rekla neka odbornica, "samo Barbič ni, ker se z njimi tako rad pregovarja! Ampak kljub temu bomo gledale, da nas bo v glavnem odboru vedno več." Stavim, da je poleg Barbiča še kateri drugi glavni odbornik držal figo v žepu ob teh besedah.

Po tej imenitni večerji so nekateri šli k bari, nekateri pa k plesu. Tem je neusmiljeno vlek svoj meh br. Barbič ob spremstvu klavirja. Bil je ves moker, da se mi je smilil, pa sem šel v kuhinjo in prosil mleka. "Da", je rekla kuharica, "cel kvart kozjega mleka smo naročili za Barbiča". Imenitno mu je bilo usrečeno.

Menda je bilo precej po polnoči, ko smo se skidali vsak v svojo prenočišče; sicer pa ne prej, dokler nismo natakare popolnoma posušili. Razšli smo se v zavesti, da smo doživeli zelo izvrsten večer, za katerega vse priznanje članicam Nade.

Hrano, kot po navadi, smo imeli pri Paulu Bergerju, cigar hotel je tik urada SNPJ. Edina razlika je bila v tem, da je moral to pot mize podaljšati. Hrana je pri njemu izvrstna, kar ve vsakdo, ki je že tam gostoval. Njegova žena je izvrstna kuharica, njegove hčerke pa zelo posrežljive strežnice.

V soboto po seji, ki je trajala skoro do šestih zvečer, smo se razkropili na vse strani. Jaz sem jo urezal proti Clevelandu, kjer sem obiskal sorodnika Franka Vidriha in njegovo družino ter druge znanee in prijatelje. Obiskal sem tudi Andreja Meleta, kateremu je lani pri delu odtrgalo obe nogi pod koleno. Začudil sem se, ko sem ga videl hoditi z umetnimi nogami skoraj naravno. Pri njemu je vedno dosti šale. "Glej," je rekel, "druge razlike ni, kot da sem nekoliko krajši in da mi žena, ko grem spat, razvleče noge, eno v en kot, drugo v drugi

Leon Henderson (desno) zaprisežen kot načelnik urada za kontrolo cen. Zaprisegel ga je član vrhovnega sodišča Robert H. Jackson. Navzoča sta Hendersonova žena in Donald M. Nelson.

kot spalne sobe; jaz pa ostaniem s štuci v postelji."

Tisto nedeljo popoldne se je vršila precej prijetna zabava v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd. Čitalnica SDD je namreč obhajala svojo 15-letnico. V varijetnem programu je sodeloval mladinski pevski zbor Doma, Jadran, Slovan, kvartet Glasbene matice, duet soc. Zarje in več drugih duetov in solospjevov clevelandskih mladih pevcev in pevk. Program je bil dobro proizvajan, samo to je škoda, ker je "Klepetavi Janez" (Anton Eppich) zbolel in ni mogel nastopiti. Uprizorjena je bila tudi enodejanka "Okrog z lažjo", ki bi bila izvrstna komedija, če bi imela nekoliko boljše in šaljivejši konec. Sicer je bila dobro igrana po članih dramskega društva Verovška pod režijo Louisa Kaferla. Program je vodil Matt Petrovich.

Po programu pa v spodnje prostore, kjer sem se sešel skoro z vsemi ljudmi, ki sem jih želel videti. K programu so namreč prišli v velikem številu in napolnili dvorano. Drugi dan, v ponedeljek zjutraj, pa me je vlak v meglji zopet odpejal nazaj v naše hribovito mesto, v katerem se preživljam že 34 let. Ampak se mi zdi vedno bolj pušo in dolgočasno, čemur je morda vzrok to, ker sem postal že star.

Andrej Vidrih.

Banket in drugo

Midway, Pa. — Naj poročam nekoliko o banketu angleško poslujoče federacije SNPJ, ki se je vršil 1. febr. v Syganu. Od moje strani je bila priredba izvrstna; tako se mi je dopadla, da je nikakor ne morem pozabiti. Vse je bilo veselo, gostje in delavci, katerim gre priznanje, in si še želita take zabave. Vsaka minuta časa je imela svojo privlačnost.

Ako ima članstvo take voditelje in delavce med sabo, imamo lahko tudi naše obraze in srce na smeh, ko pride ura, da se poslovim in vlezem v hladni grob v zavesti, da smo dobro vršili našo bratsko dolžnost in pomagali tudi tistim, ki pridejo za nami. Vse to opravljamo pod streho naših društev, federacij in SNPJ. Je res dosti dela s pravicami za take priredbe, ampak človek ima zadoščenje, ko vidi vse veselo in dobro razpoloženo. V priznanje je tudi starejšim članom, ko vidijo, da se naša mladina zanima za to, za kar mi starejši delamo že mnogo let. In to delo ni bilo zaman.

Tem delavcem in gospodinjakem odseku v Syganu vse priznanje. To je njih edino plačilo. Kot že rečeno, je bilo veliko dela s to priredbo, ampak z dobro voljo se vse premaga. In videlo se je, da je šlo tudi v kuhinji vse gladko od rok. Zatorej hvala Sygančanom, prijateljem in znancom, ki ste bili navzoči, tako tudi odboru federacije, dr. Archu, J. Ujeichu, Majku Kumerju, Heleni Dermoti, Maglihu, Boltetu, ki je izvrsten storilavatelj, Frances Novak in mladinskemu krožku iz Sharona, kakor tudi Louisu Koselu in mnogim drugim dobrim delavcem.

Naj omenim nekaj še o naši slovenski federaciji SNPJ. Navada je, da se njene seje prične ob 10. dopoldne in da naselbina, kjer se seja vrši, napravi kosilo. Ta ideja se mi vidi lepa, ampak je tudi precej težko izvedljiva po vseh naselbinah radi prostora in omiznega orodja, ker pridejo skupaj na samo zastop-

niki različnih društev, marveč tudi posamezni člani, ki se zanimajo za delo federacije. Kljub težavam, sem mnenja, naj se ta ideja obdrži za vsako ceno.

Ker pa so se cene življenjskih potrebščin zvišale, je naša dolžnost, da se tudi tega zavedamo. Pripeti se, da je do sto ljudi pri kosilu, kar ni špas za ženske, vsaka naselbina pa skuša napraviti pravo pojedino, kot na svadbi. Za svojo osebo moram reči, da bi tudi par "hot dogs" zadostovalo, samo da se da prilika vsem. Da bi imele ženske polne roke dela, povrhu pa še izgubo, ni pravilno. Ako ni izhoda, naj seja federacije vzame to v pretres in uredi, da obdrži to lepo navado.

Tudi sem mnenja, naj bi se glavna ali letna seja federacije vršila v oktobru, namesto v januarju. Razlog je, da bi imel glavni urad več prilike urediti imenik uradnikov za bodoče leto. V zimskem času se pa tudi vsi najraje držimo doma radi slabega vremena, in vožnja več ur z avtom je včasih riskirana.

Upam tudi, da pride v Harweldu na aprilski seji federacije na dnevni red resolucija glede mladinskih krožkov. Gotov sem, da bi br. Verhovnik drage volje sodeloval z glavnimi odborniki v Pennsylvaniji, ki so bili imenovani v resoluciji, da izdelajo načrt glede ustanovitve mladinskih krožkov, kjer razmere dopuščajo.

Br. Antonu Zajcu iz Chicaga se je pri bivši SSPZ skušalo dokazati, da je ideja glede mladinskih krožkov ne da izvesti. Danes pa je dokazano, da je ideja plemenita in kdor ima resno voljo za organizacijo, jo tudi podpira. Težava je v tem, ker, če imamo človeka, ki se za delo zanima, ga upemo, namesto da bi mu dali vso pomoč, ki je voditelj krožka potrebuje. In delo voditelja je naporno in nihče se ne bo sam ponudil, da prevzame to breme.

Federacija kot celota ima priliko in pride v dotik z ljudmi, da bi vsaj za poskušajo nekaj storila, da bi ne stale dvorane po naselbinah prazne, mladina pa na cestnih vogalih brezbrizno čaka bodočnosti. Na banketu v Syganu je od veselja prišla marsikomu solza v oko, ko je videl nastop sharonskega krožka. Priznanje clevelandski federaciji, ki se je zavzela za, na gradnje talentov mladinskih krožkov.

V Prosveti se nekateri izražajo, da za mladino je denar, za stare pa nič. Ampak pomisliti je treba, da določena vsota ni tako velika za tako plemenito idejo. Ako hočemo imeti jednoto, moramo imeti mladino. Ako hočemo dobre delavce za jednoto, jih moramo vzgojiti v tem duhu. Ako hočemo, da mladina ostane med nami, moramo žrtvovati vse, ako se vidi, da bo v korist naše organizacije. In nas vseh je dolžnost, da na to gledamo, in sicer ne samo v naselbini, v kateri živimo, marveč povsod.

Na banketu je bila predstavljena tudi neka članica iz Colorada — škoda, ker sem ime pozabil. Gotovo jo pozna tudi Ed Tomšic in gre tudi njemu čast radi nje.

Vse to pišem, ker mi je organizacija pri srcu. Kdor je drugačnega mnenja, mu ne bom napovedal dvoboja. Povem le svoje mnenje in s tem do gotove meje opravičam delo, kar sem obljubil.

John Sirc, 89.

Člani unij CIO v Minneapolisu zbirajo knjige, katere pošiljajo vojakom v armadi.

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Dne 9. febr. je odšel šesti član društva SNPJ Valentin Sherian v mado Strica Sama. Bil je prijazen fant in živel je v Wheelingu pri svoji materi. Oče mu je umrl pred več leti. Zaden par mesecev je delal v Clevelandu. K našemu društvu spada tudi njegova sestra Mary. K družini 13 sta oba pristopila pred dvema leti in pol. Želim mu srečno povratka.

Dne 23. febr. pa sta odšla armado brata Frank in Jose Matko. Poziv za registracijo dobila oba naenkrat in k združeni preiskavi sta šla ob istem krat, zdaj pa zopet skupaj imado. Zelo dobro bi bilo, da bila tudi v armadi skupaj in skupaj delila, kar že pride. Njihče je bil tajnik društva 119 SSPZ in tudi Frank je član te družbe, sicer zdaj član našega društva 13, odkar smo se združili. Ta mladenič sta edina družini in ju bodo pogrešali, bo hiša prazna.

Kot omenjeno, se je društvo 119 bivše SSPZ združilo z našim društvom. Na letni seji 7. decembra smo skupaj zborovali in izvolili skupni odbor. Ker pa je prišlo do raznih zadržkov v glavnem radu, kar nam je bilo pojasnjeno, zato še tudi ne moremo vsem delovati skupaj kot eno društvo. Ampak radi tega se jezimo; ako je zadržek, ni pomota. In kaj je zadržek, je pa jasnil glavni tajnik br. Vider odgovor na obtožbo br. Kristofelja v oblatni Prosvete dne 18. febr.

Zato se mi ne vidi častno, in posebnost ob bivšega glavnega odbornika SSPZ, da tako po dolžnem obdobju človeka neke vrste v resnici ni. Tudi pri vsaki večerji članov, kdaj bodo mo meni plačali asesment, to ko jim pojasnim, so zadovoljni. Če se jaz s kom ne strinjam, ako mi ni po volji, če vidim, ni v pravem, mu povem v braz ali tudi v javnosti, ako dim, da je potrebno. Da bi posluševal par pretvez, samo nekoga, ki mi ni po godu, nim v javnosti, mi še ne misli pride in tudi ni lepo. Pa naj to Vider ali kdorkoli. V naših slučajih navadno ostane njen tisti, ki se takih metod ne slučuje. In v tem slučaju je pokazala priobčena korespondenca.

Zakaj bi bili tako sebični, kaj ne bi bili res bratje sedaj, smo se združili? Treba je, da skupno delujemo za porast organizacije in tudi drugače za iztraz napadalcev te dežele in zmago demokracije po vsem svetu. Za svojo osebo nisem pričakoval kaj takega od br. Stokelja, čeravno sem ga videl pri nas na zadnji konvenciji v Pittsburghu. Sešel sem se tudi z njim, nikom br. Candonjem, ki je priprilupen možak in izgleda, da bi nikomur ne skrivil lasu na krivici. Njegovo ženo pa poznam že od konvencije SNPJ, ki se vršila leta 1929 v Chicagu. Je sestro Močnik zastopala v njih družstvu Napredne Slovence.

Obe, Mrs. Candon in Mrs. Močnik sta napredni in vredni upanja vsega članstva, kajti mata upogled tudi v napredne delavske stvari. Ni nič čudnega, ako sestra Močnik ni imela preki, biti izvoljena na zadnji konvenciji v glavni porotni sek SNPJ. Tudi sestra Candon bi častno zastopala napredno delavsko prepričanje, ako bi bila na odgovornem mestu. In v (Dolje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 2. marca 1922)

Domache vesti. Slovenski darji iz Pennsylvanije ostro kritizirajo v Prosveti Johna Lewisa zaradi njegove diktatorske politike napram rudarjem v Kansasu.

Delavske vesti. Krojaški delavci v New Yorku se pripravljajo na nov štrajk.

Inozemstvo. Lloyd George premier Anglije, namiguje, da v kratkem resignira.

Sovjetska Rusija. Predstavnik mednarodnega Rdečega Nansen pravi, da se zapadne lesile obnašajo nečloveško, pram stradajoči Rusiji.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

VESTI IZ NEPOKORLJIVE JUGOSLAVIJE

Nemška poročevalna družba T. O. prinaša vest iz Zagreba, da bo Pavelić izdal ukaz o postavitvi "stožernikov", "županov" in uradništva v vzhodnih predelih Bosne, ker so ti predeli "tako očisti", da je mogoče deželo upravno organizirati. S tem "neodvisna" po nemški poročevalni družbi uradno priznava, da v vzhodnih predelih Bosne ni mogla postaviti svojega uradništva, docim so doslej trdili, da je kraj povsem v njihovih rokah in da so pripovedke o nekem četniškem gibanju v Bosni izmišljene. Kdaj bodo "ustoličili" Paveličevega "doglavnika" v Bosni, poročilo ne navaja, vendar se zdi, da bo prej še mnogo vode preteklo.

Stefani poroča iz Splita, da so Dalmatinci "zelo hvaležni" Mussoliniju, ki se zanje zelo zanimali, zlasti v socialnih pogledih. Tako pravi ta poročevalna družba, da so doslej razdelili med ljudstvo 300.000 kosil. Če bi bilo to res, da so italijanske oblasti v desetih mesecih italijanske zasedbe, t. j. v 300 dnevih razdelili 300.000 kosil, bi to pomenilo, da so vsak dan razdelili 1000 kosil. Če pa se spet vzame v obzir, da ima samo Split trideset krat tisoč prebivalcev, se ta velika skrb dučetovala zelo zmanjša. Ob misli pa, da je v Dalmaciji tisoč italijanskih, postane jasno, kdo je Mussoliniju hvaležen in kdo govori tam v imenu našega naroda.

Italijanski komisariat v "Provinci Lubiana" je izdal ukaz, s katerim se dosedanjim komisarjem v slovenskih občinah spreminja v občinske svete, ki jim bo načeloval župan. Ne govori pa se o tem, če bodo te svete volili ali jih bodo postavljali po ljubi volji, kakor komisarjate.

Ob svečanosti devetnajste obzice ustanovitve fašističnega vojaštva je bila v Zagrebu slavnost, ki so se je udeležili vsi člani Paveličeve "vlade". Pavelić se je zavezal, da bo slavil "svečane dneve majke Italije", kar tako stoji v pogodbi, s katero so mu izročili oblast v Hrvaški.

Pavelić je sprejel italijanskega in nemškega poslanika v Zagrebu, ki sta ga obvestila o podpisu vojaškega sporazuma med Italijo, Nemčijo in Japonsko dne 11. januarja. Nato so italijanski poslanik Casertano, nemški poslanik Katsche in Lorković sprejeli 30. januarja predstavniški tiska. Casertano je govoril o važnosti tega sporazuma z ozirom na Sredozemlje. Katsche je govoril o važnosti sporazuma za Italijo, Lorković pa je dejal, da "hrvaški narod in hrvaška država" iskreno sodelujeta v naporih osiše za uspeh "novega reda" in da je "neodvisna država Hrvaška" pristavila za varnost v balkanskem delu Evrope.

Pavelić je ustanovil nov propagandni oddelek, ki je njemu osebno podložen. Na čelo je postavil dr. Riegerja. Nadziral bo pisanje časopisov, vršil cenzuro, nadziral radio in kino. Nemška poročevalna družba sporoča, da nadzarski "Nemzet Uyszak" prinaša vest o številnih prestopih Srbov v "neodvisni" v katoličanstvo. Tako, poroča, so prebivalci vasi Popovo Brdo, Vukmanić in Vojnić pri Kralovcu vsi prestopili h katoličanstvu. Koito, je pri tem prestopanju vstopile v dobre volje, si čitalci lahko mislijo.

T. O. poroča iz Rima, da je italijanski državni odbor za poštene zadeve izdal sledeče načrte: 1. Povezati gospodarskih odnosov med provinco Ljubljano in celotno, ki ga je zasedla Nemčija. 2. Preselitev Nemcev iz Koroške in nadomestitev z Italijani. 3. Večje pristanišče na Suiaku-Riki in 4. Zboljanje prometa med Hrvaško in Madžarsko z graditvijo cest in železniških prog.

Mussolini je v kratkih presledkih sprejel zopet vojaškega generala Črne gore, generala Pirzio Biorla. Dal mu je poročilo o stanju v tem delu, nakar je Mussolini dal njemu nove ukaze za "daljnje delo v tem delu italijanskega imperija". Če bi bilo stanje "normalno", kot ga hočejo prikazati Italijani, če bi bil narod zadovoljen s svojimi gospodarji, ali bi Biorli odhajal vsak trenotek v Rim s svojimi sporočili in po nove nasvete za ubijanje in preganjanje Črnogorcev?

Nemška poročevalna družba T. O. poroča iz Sofije, da je izdelan načrt o naseljevanju bolgarskih kmetov v južni Srbiji in severni Grčiji. Razdelili bodo med nje zemljo, ki je po izgonu prejšnjih lastnikov ostala brez lastnika.

Pavelić je izdal zakon o podpiranju rimsko-katoliških in grško-katoliških duhovnikov. Prva se tako omenja nova organizacija župnij z novimi duhovniki v "svobodni". Podrobnosti niso znane.

Ze zopet italijanska poročevalna družba poroča o načrtih za javna dela v provinci Ljubljani. Prav tako sporočajo, da so odobrena potrebna denarna sredstva. Samo izplačajo ga nikdar ne. Tako zdaj že desetih poročajo, da bodo ljubljanski bolnici dozdali nove zgradbe, da bodo začeli graditi nove ceste, da bodo poletni začeli graditi cesto Ljubljana-Postojna itd. Ko bo skopnel sneg, bodo skopneli tudi vsi italijanski načrti.

Poročevalna družba T. O. poroča iz Zagreba, da bodo v nekaj dnevih v Rim odpotovali predstavniki "svobodne Hrvatske", ki bodo z italijanskimi strokovnjaki zaključevali sporazum. Na čelu odposlancev je "finančni minister", z njim pa so "ministri" za rudarstvo, trgovino itd. Odpotovali bodo v Rim, da narodu, ki strada in umira, odvzamejo še tisto malo, kar ima.

Zagrebski tisk vabi vse hrvaške trgovce, naj povežejo stike z Italijo.

Nemška poročevalna družba T. O. poroča iz Sofije, da je bolgarski sv. Sinod sklenil poslati v južno Srbijo bolgarske duhovnike, ker tam ni več pravoslavne duhovščine. Poslali bodo duhovnike do starosti 45 let. V isti vesti se sporoča, da je sv. Sinod sklenil kaznovati tiste duhovnike, ki ne bi hoteli na nova mesta, z izgubo službe. Ko sv. Sinod službeno razglasa take kazni, je jasno, da so se bolgarski duhovniki branili odhajati v Srbijo, ali pa jih je tam narod pogнал. Morda je to način izražanja simpatij bolgarskega duhovništva, ki jim je dobro znano, kaj bolgarske oblasti počnejo po naših krajih.

V številki 66 tiskovnih poročil smo prinesli vest nemške poročevalne družbe o tem, da je "polkovnik" Marić prišel pred vojaško sodišče, ker je kot povelj-

Lord Beaverbrook, ki je pri zadnji reorganizaciji angleške vlade izgubil službo ministra.

nik generalnega štaba "hrvaške vojske" poskušal zanesti v njo jugoslovanski duh. Popravljamo in ugotavljamo, da poročilo govori o generalu Avguštinu Marjiću.

Glavna odlikovanja v ameriški vojski

V prvih treh mesecih vojne so razni častniki in vojak, zlasti izmed onih, ki se tako junaško držijo pod generalom MacArthurom na polotoku Bataan na Filipinah, bili že priporočeni za odlikovanje vsled junaštva v bitki ali v odličnih službah.

Združene države imajo sedem odlikovanj, ki jih podeljujejo svojim junakom. Po navadi sam poveljnik, kakor hitro mogoče po junaškem činu, pohvali vojaka pred vojsko in ako ima oblast za to, takoj izroči junaku prepis povelja in odlikovanje, ako le mogoče.

Častna medalja (Medal of Honor) je najstarejše in najvišje odlikovanje, ki ga narod podeljuje svojim junakom. Medalja je bila ustanovljena po kongresu l. 1862. Podeljuje se redkoma. Pred prvo svetovno vojno je bilo podeljenih le 1725 teh častnih medalj in v teku te vojne je le 95 izmed štirih milijonov vojakov dobilo to visoko odlikovanje. Častna medalja se podeljuje v imenu kongresa častnikom ali vojakom, ki so se izredno izkazali v dejanski borbi s sovražnikom ob nevarnosti življenja in čez redovito dolžnost.

Drugo odlikovanje po važnosti je križ za odlično službo (Distinguished Service Cross). To odlikovanje je bilo ustanovljeno od kongresa l. 1918 in se daje osebam, ki služijo kakorkoli v vojski in so se odlikovali z izrednim junaštvom. V prvi svetovni vojni je bil ta križ podeljen 6379 častnikom oziroma vojakom.

Medalja za odlično službo (Distinguished Service Medal), ki je bila ustanovljena tudi l. 1918, se daje vsem osebam v vojski za izredno junaštvo ali izredno odlično službo, katerih čin pa upravičuje podelitev dveh zgornjih visokih odlikovanj. Teh medalj je bilo 1917 podeljenih v zadnji svetovni vojni.

Srebrna zvezda (Silver Star) je odlikovanje, ki je prišlo v življenje l. 1935. Podeljuje se onim,

ki so bili posebno pohvaljeni za junaške čine; 11.517 nekdanjih članov vojske je že dobilo to odlikovanje.

Odlikovanje "Purple Heart", ki je bilo ustanovljeno že l. 1782, ni bilo podeljeno že mnogo let, ali l. 1932 je bilo zopet vzpostavljeno kot vojaško odlikovanje. Podeljuje se častnikom in vojakom, ki so bili častno ranjeni v bitki. Ceni se, da je 186.500 mož upravičenih do tega odlikovanja, ali dosega je bilo le 77.958 teh odlikovanih izdanih.

Vojaška medalja (Soldier's Medal), ustanovljena l. 1926, je odlikovanje, ki se daje članom vojske za junaštvo in izredno službo brez potrebe dejanske bitke.

Odlični letalni križ (Distinguished Flying Cross) je bil ustanovljen l. 1926. Podeljuje se onim, ki služijo v vojaškem zrakoplovstvu za posebno junaštvo v zraku. Za dodatne junaške čine v zraku se dodaje traku, ki drži križ, bronasto hrastovo listje.

Vojska ima trinajst drugih spominskih medalj za manjše zasluge.

Common Council—FLIS.

Za dopisovanje s ljudmi v sovražnih in zasedenih deželah

Ameriški rdeči križ, ki je edina organizacija, skozi katero je dovoljeno pisati ljudem v Nemčiji, Italiji in Japonski oziroma v deželah od istih zasedenih, opozarja, da ne sprejema pism. Dopis se mora napisati na posebnih tiskovini, ki se more dobiti od vsake podružnice Rdečega križa. Taki dopisi ne smejo presegati 25 besed in morajo biti pisani v angleščini. Ako so pisani v drugem jeziku, je treba priložiti angleški prevod. Te vesti smejo biti le osebnega značaja in se ne sme nič omenjati o politiki ali vojaških zadevah. Ako kdo dela v obrambni industriji, ne sme to omenjati. Morajo se izpustiti zemljepisna imena in poslovne zadeve. Kratice so prepovedane. Tiskovine so v tiskovini je tudi prostor za odgovor.

Common Council—FLIS.

Nemške čete odhajajo na Norveško

Vojaške posadke na obrežju ojačane

Stockholm, Švedska, 28. febr. — Iz odgovornih danskih krogov je prišla vest, da nemške čete odhajajo preko Danske na Norveško, da ojačajo vojaške posadke, ki se že nahajajo tamkaj. Večina posadk je koncentrirana v obrežnih krajih.

Domneva je, da se hočejo Nemci zavarovati pred možno angleško invazijo Norveške. Oni so v zadnjih mesecih zgradili nove utrdbe ob obrežju in v drugih strateških krajih.

Bergen, Trondheim in druge norveške luke so blokirane, odkar so tja dospeli enote nemške bojne mornarice. Poročilo, ki pa še ni potrjeno, pravi, da se nemška bojna ladja Tirpitz, ki je nedavno pobegnila iz Bresta, Francija, nahaja v neki norveški luki.

Pravkar uveljavljena odredba daje izključno kontrolo nad norveškimi železnicami poveljstvu nemške armade. Potniški promet na teh železnicah je bil že prej omejen.

R. J. Thomas, predsednik avne unije CIO, in major A. M. Woody na bombniku tipa AT-12.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

tropoli je pri Progresivnih in Naprednih Slovencek več takih žena, na katere je naselbina lahko ponosna.

V isti Prosveti me Tončka Simčič, znana delavka na društvenem in kulturnem polju v Clevelandu, vabi na priredbo dramskega zbora Ivana Cankarja, ki se je vršila 22. febr., a me obenem opričuje, ker sem oddaljen. Je resnica, Tončka, da je precej daleč, zraven pa človek ne ve, kakšno bo vreme. Ampak vse to niso glavni zadržki, je več drugih bolj važnih, ki me držijo vklenjenega kot leva v železni kleti, posebno pa zadnjih pet mesecev: tu in tam seja ali sestanek in ne vem, kaj še vse. Človek bi rad plačal dvojno vstopnino, če bi mogel biti na predstavi kot jih prirejejo na predni elementi v Clevelandu.

Ampak hvala za vabilo, Tončka! Dasi živimo tako rekoč na koncu sveta, se nas vendar še kdo spomni. Toda pri tem ne bo ostalo. Podpisani je bil že večkrat na priredbah v "ameriški Ljubljani" na St. Clairu in v Collinwoodu, Tončka, več Pepc in Franck pa še nikdar v našem slavnom Bridgeportu. Kaj pa, ako bi se drznile priti v naše kraje 4. julija na tretji ohijski dan SNPJ, ki se letos vrši pri nas? Napredne Slovence so tudi pevke in bi lahko nastopile v duetu ali kvartetu 4. julija. Kaj pravite k temu? Mogoče bo pa kakšna podprla moj predlog. Sem siguren, da bi bil soglasno sprejet, če bi ga njih predsednica dala na glasovanje. Tukaj boste videli čudovite hribe in doline, kot tudi otok sredi reke Ohio, ki ima okrog 5000 prebivalcev in je bil leta 1936 ves pod vodo. Ampak je bolje, da vam o tem ne pripovedujem, ker bi mogoče prej prišle, na 4. julija bi bili pa brez vas.

Zadnje čase se precej govori glede cenzure in deljenja sladkorja in več drugih stvari po ododmerkih. Izgleda, da bomo moral res vse prenesti, ker ta svetovni boj je velik in nihče ne ve, kdaj bo konec. Ampak se dogaja še vedno dosti čudnih stvari, še slabše od "kvizlingov". Če bi na primer jaz imel kaj opraviti s cenzuro, bi utihnil Westbrooka Peglerja, ki dela več razdora v delavskih vrstah in tudi proti vladi kot kdo drugi. Dan za dnevom prihajajo njegove kolone, polne strupa in ščuvanja proti unijam, ki jih ima najbolj v želodcu, potem pa "new deal" in sploh vse, kar je progresivnega. On je plačan od velekapitala in v službi najbolj bi gotake reakcije.

Dne 7. jan. je odšel v armado od tukaj tudi Henry Potnik, član društva 646 SNPJ. Nahaja se v državi Maryland. Njegov oče je tudi pionir SNPJ in vsa družina je pri jednoti. Prejinja leta, ko smo tukaj imeli vsako zimo dramske predstave, je Henry dostikrat igral. Bil je dober poseben v komičnih vlogah v angleških igrah. Zdj pri nas dramatika že več let spi in tudi težko, da se bo še kdaj obudila, posebno pa ne sedaj, ko so večinoma že vsi fantje v armadi, drugi, kar jih je še, bodo pa v kratkem vpoklicani.

Joseph Snay, 13.

Temeljna lastnost demokracije je enakost odgovornosti.

Dies razgalil japonsko zaroto

Poročilo o aktivnostih petokoloncev

Washington, D. C., 28. febr. — Japonski načrti in zarota glede invazije in podjarmljenja Amerike so razkriti v poročilu, ki ga je predložil kongresnik Martin Dies, načelnik odeska, ki preiskuje neameriške aktivnosti, kongresu. To vsebuje 285 strani in razgalja v detaljih operacije japonskih špirov in petokoloncev v tej deželi.

Poročilo pravi, da so načrti vključevali napad na Panamski prekop ter okupacijo Havajskih in drugih ameriških otokov in poselečin na Pacifiku. Pri napadu na te naj bi pomagali japonski petokolonce, ki so se nahajali tamkaj in imeli tesne zveze z vojaškim poveljstvom v Tokiju.

Okupaciji teh otokov naj bi sledila invazija ameriškega zapadnega obrežja, zapadne Kanade in mehiškega ozemlja ob reki Rio Grande. Poročilo je podprto z dokumenti in zemljevidi, katere je Diesov odsek zasegel v teku preiskave petokolonskih aktivnosti v prilog Japonski.

Japonci so imeli natančne podatke in informacije o kretanju ameriške bojne mornarice. Vedeli so, da se nahaja več bojnih ladij in letal v Pearl Harborju, kar je bilo demonstrirano, ko so napadli to bazo 7. decembra. Japonci so dobivali instrukcije glede špionaže in petokolonskih aktivnosti od Hitlerjevih agentov. Japonske ribiške ladje na Pacifiku ob zapadni ameriški obali, pri Havajskih in Filipinskih otokih so igrale veliko in važno vlogo v špionaži. Japonci so imeli tudi natančne načrte o konstrukciji ameriških bojnih ladij in letal.

Unija CIO zmagala pri volitvah

Gary, Ind., 28. febr. — Jeklerska unija CIO je zmagala pri volitvah glede reprezentacije delavcev pri kolektivnih pogajanjih, ki so se vršile v tovarni American Bridge Co. Volitve so se vršile pod nadzorstvom federalnega delavskega odbora.

Churchill je rekel, da po vojni ne sme biti revnih narodov na svetu. — Mi pa pravimo: Se bolje bo, če po vojni ne bo več revnih ljudi.

Dogovor o francoskih otokih

Detajli bodo kmalu objavljeni

London, 28. febr. — Dosega dogovora glede francoskih otokov St. Pierre in Miquelon je bila naznanjena. General Charles de Gaulle, vodja vseh svobodnih Francozov, čigar oborožena sila je zasedla otoka v zadnjem decembru, je dejal, da bodo detajli dogovora kmalu objavljeni.

Kolikor je znano, dogovor določa volitve upravnih svetov, odhod admirala Museliera, ki je zasedel otoka, in da Amerika in Kanada pošljeta vojaško misijo tja, da stori korake glede zaščite otokov. St. Pierre in Miquelon se nahajata v bližini Novefundlandije.

Poročilo, da je francoski premier Petain imenoval podadmirala Jeana Decoux, guvernerja francoskih poselečin na Daljnem vzhodu, za vrhovnega komisarja Tahitija in Nove Kaledonije, je vznemirilo londonske kroge. Ta dva otoka sta zdaj pod kontrolo De Gaullovi prištev. Decoux je nedavno dobil visoko odlikovanje od japonskega cesarja, ker je pokazal naklonjenost napram Japoncem v Indokini, francoski koloniji.

Najzanesljivejša dnevna delavske vesti so v dnevniku "Prosveta"

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v te svrhe.

Nisi nastavljeni lokalni in potovalni zastopniki za določene okraje kot:

- Louis Barborich, se Milwaukee, Wis. in okolice.
- Anton Jankovich, se Cleveland, Ohio in okolice.
- Andrej Piris is Ely, Minn., se državo Minnesota.
- Frank Klun is Chisholma, Minn., se Chisholm in okolice.
- Frank Cvetan is Tice Hill, Pa., se vso srednje-vzhodno Penno.
- Anton Zornik is Herming, Pa., se vso zapadno Pennsylvanijo.
- Joe Peterini is Liberty, Pa., se zapadno Penno.
- John Zornik se Detroit in okolice.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam polji svoje naročnino direktno listu

PROSVETA

2887 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Grupa ameriških vojakov v šotoru nekje v severni Irski.

V blagi spomin prve obletnice smrti ANNE L. BEZGOVŠEK

katera je preminula 7. januarja 1941

Poslušajte vi, kdo takr' mlo klike nas, sivo lenjilo v hladno semijo mlada deklica od nas.

Dobro ste je vsi poznali, ete je za Anne B. Kilesti, po pravici je splošno priznani svojo njeno pridnost.

Oskudnajat tat je bila stara pa je vendar anglo umret kakor rožica se mlada v dolgo večnost mogla ti.

Oh, deklica, vsi vrnitve mojih mladih elasti let, kmeti mi boste hvaležne legili ko vaš rožni cvet.

Bila sem tudi jaz vesela, sem kletila vstiral svet, kakor rože sem cvetela v srcu svojih mladih let.

Danes pa že truglo snije v črni zemlji sladko spi, kakor sonce ne prija, saj tudi ne bje dneva ni.

Spomnite se sestre naše, vam v spominu naj boji, saj tudi poto naše kmetno družijo se s njimi.

Zaljubljeni ostali: Mr. & Mrs. Jacob in Mary Bezgovšek, stariši, Mary Jr. in Francem, sestri v Springfieldu, Ill.

ŽUPAN ŽAGAR

SLAVKO SLAVEC

In spet so se usuli srebrni krugljčki. Žagar je močno zakašljajal in stopil naprej. Družba v senci se je ozrla. Matilda je odmaknila roko od vojakovega žepa.

"Tako, tako. Tudi ti, Matilda" je rekel Žagar pomilovalno.

"Da bi se se smejati ne smeli?" se je odzvala Mica.

"Pa res", je pritrdila Matilda nekoliko v zadregi.

"Le smeja se. Prav vesele dneve smo dočakali. Človek bi dejal, da tam ne merijo prav", je pomagal proti zapadu.

"Naj merijo, kakor hočejo", je Mica nevoljno stresla glavo.

"Sem, sem naj bi pomerili", je dejal župan strogo. "Te sramote ne bomo trpeli. Če se ne spravita zlepa, vaju zgrda pahnemo v barake."

"Glejte si, no! Ta je lepa. Še smejati bi se človek ne smel", se je hudovala Mica za odhajajočim Žagarjem.

Rezgetajoče hihitanje je odmevalo za Žagarjem.

Spopotoma je ta razmišljal, kaj bi ukrenil glede Mice, Matilde in še par drugih takih deklet, ki so ostale v vasi, da ji delajo sramoto. Vedel je, da jih vojaštvo ščiti. Ze prejšnji polkovnik je malomarno zamahnil z roko, ko mu je nekoč to svojo skrb omenil. O sedanjem pa je običinski sluga nekaj znil, da takih divjih rožic niti sam ne želi. Žagar je bil zadovoljen, da je svojo grožnjo tako jasno izrekel. Če se poveljstvo potegne zanje, zmaga poveljstva nad županom in se mu bodo posmehovale.

Na domačem pragu je zadel ob Tinkatonko. Hromec se je zviljal na svoji bergli; prekratka, bosa desna noga se je zadrževala ob podboji, desnica je visela mrtvo navzdol, glava je silila v odprtino.

"Kaj iščeš?" se je župan sočutno približal po dvorišču.

Tinkatonka je odskočil z berglo in bi se bil skoro spotaknil ob klopec pred hišo.

"U-a! U-a!" so javknila zvita usta.

Žagar mu je prinesel kos kruha.

"A-a-a", se je zahvaljeval hromec in z neokretno roko tlačil kos v natrgan hlačni žep. Kos je bil prevelik in se je zatikal. Žagar mu ga je razrezal na dvoje in mu porinil eno polovico v desni žep, drugo v levi.

"Prav za prav", se je domislil, "bi bilo tudi zate boljše v barakah. Kaj boš tukaj, ubožec, v večni nevarnosti, nam in sebi v nadlego?"

"E-e", je odkimal Tinkatonka, kakor da mu županov nasvet prav nič ne diši, in se žurno odgugal na bergli z dvorišča.

"Tudi ta se ne more odtrgati od doma", je skomizgal Žagar za njim.

Čez kratko uro je začelo streljati. Žagar je naglo pograbil par novjših pisem, ki so ležala na mizi, in odhitel v votlino. Strelji so padali v krajših in daljših presledkih, nekateri po vsem videzu v vas samo, drugi v poljano in v sosednje vasi.

Ob slabi svetlobi, ki je z dvorišča sevala v jamo, je Žagar pregledoval pisma in obenem napenjal uho, kdaj in kam treščiti prihodnji strel.

Iz preproste belega ovitka z nekaterimi prstnimi odtiski je povlekel list, ki mu ga je poslala žena.

"Dragi Matija!" je stalo v njem. "Odkar si silekel vojaško sukno, ti nisem več pisala. Mislija sem, da mi ne bo več treba. Takrat so bila moja pisma vesela. Vedela sem, da se kmalu vrneš k meni. Danes pa mi solze močijo pi-

smo. Kako sem mogla biti tako brezsrdna, da sem te pustila samega v taki nevarnosti?"

Žagar se je zamislil. Spomnil se je treh svež-njev zaprašenih, preperelih pisem, spravljanih na podu vrh omare. Ob desetletnici in dvajsetletnici svoje poroke sta jih z ženo spet prebrala. Od tedaj jih ni že nekaj let nihče več premaknil. Zdaj mu je bilo, kakor da so ob ženinih besedah vsa tista pisma sama šinila iz tesne preveze in se odprla. Pred njim so mahoma zažarele vse tople besede, ki jih je pred četrto stoletja zanj bijoče deklško srce pošiljalo v daljo, odevajoč vanje svoje najtišje želje, svoje najbolj rožnate nade.

Te spomine je pritrgal strel, ki je počil blizu vasi in potresel votlino. Ob zadnjem tramu se je od stropa odkrutilo za prgišče prsti. Skozi odprtino je šinila v jamo preplašena bela mačka in se stisnila v zadnji kot.

"Tudi tebe je strah?" jo je pogladil župan in znova prisluhnil. V kratkih presledkih se je razletelo še nekaj strelcov. Nato se je ozračje umirilo.

Žagar se je zaglobil v pismo. Izvedel je, da so zdaj ženske čisto same v oddaljeni, hribovski vasi. Vole so proti odškodnini posodile kmetu, pri katerem stanujejo. Vnučica je bila prve dni precej sitna, a nevesta se je od prvega strahu radi bomb polagoma pomirila in zdaj se tudi otrok dobro redi. Vse tri, županja, Tinica in nevesta, pomagajo včasih gospodarjem na polju in doma. Vasica je polna vojaštva. Častniki so jih pred par dnevi povabili na ples. Eden se je precej vsiljivo smukal okrog Tinice. Ona ga je pametno odbijala. Pismo je tožilo, da se je Ivan sam ponudil v vojake. Ni se dal pregovoriti in se ni. Od tedaj je samo enkrat pisal, da je zadovoljen, posej pa nič več. Jože in Boštjan sta tudi že odšla. Pišeta, da mnogo streljata, a ne še v fronti.

"Tako", se je končevalo pismo, "si za vse boljše poskrbel kakor zase. Tu večkrat v strahu poslušam daljno bobnenje topov. Vedno mislim nate, ki sem te pustila samega, v tem strašnem peklu..."

Spet se je razlegel pok.

"Pozdravi mi njo in Tinico, nevesto in vnučico", je županova misel naračila strelu. "Ti edini moreš ta trenutke vsaj z odmevom do njih." Zdaj se mu je zazdelo, da je vez med njim in dragimi v zaledju tesnejša, kadar bobnijo topovi, ki tako daleč mečejo glas iz domače vasi.

Se dvakrat, trikrat je silovito počilo.

Zunaj je pisnil pretrgan javk in preden je mogel župan pomisliti, kaj bi bilo, je kakor zviška nekaj zasenčilo odprtino in telebnilo v jamo.

"Malo prostora! Strašno, strašno!" se je trgalo proseče od zmehane kepe pri Žagarjevih nogah. Obenem se je kepa razmotala. Iz nje je šinil človeški obraz.

"Matilda?" je kliknil Žagar.

"Samo koticček!" je prosilo dekle. "Zunaj je strašno."

Obraz je gledal plašno po kotih. Postava se je sključila h klecavi pručici blizu mačke in sedla nanjo.

Nov strel se je raznesel nad vasio. Žagar je čakal, koliko jih bo sledilo. Ker jih ni bilo, je se še enkrat zagledal v pismo. Obenem je čez sedel na kos odžaganega tramu blizu izhoda in papir motril svojega novega gosta.

Zenska si je segla v zmehane lase, potegnila par lasic iz kit, izdrla širok, rožen glavnik izpod njih in si jih začela z naglimi, mašečimi kretnjami pritiskati v grčast šop nad tilnikom.

(Lalje prihodnjič.)

Kdo je Pavelić

Odlični poznavalec političnih razmer in ugledni književnik Pierre van Paassen, čigar knjigi "Days of Our Years" in "Time Is Now" sta zbudili v ameriški javnosti veliko zanimanje, je nedavno napisal knjigo "That Day Alone". V nekem poglavju razpravlja o vzrokih umora kralja Aleksandra in hkratu podaja živo sliko "poglavnika" današnje "neodvisne hrvatske države" Poglavje podajamo:

Zakaj je bil Aleksander ubit

Ante Pavelić je prvi fašist neusmiljen in skrajno brezvesten, brezmejno nezaupljiv in krut. Prekršil je že vse zakone in vendar se mu še nikdar ni bilo treba zagovarjati za svoje zločine. H grozovitostim ga ni gnala vroča kri, anovaj jih je s hladno premišljenostjo. Visok, postaven, lep za oko in s prikupnim vedenjem je Pavelić živel v mejah tiste mednarodne družbe, ki je imela svoja središča v Berlinu, Parizu, Deauvilleu in v Monte Carlu v povojnih letih. Pustolovec in slepar s temno preteklostjo je živel iz dneva v dan od svoje iznajdljivosti, prodajal

se brez pomislekov tistemu, ki mu je največ ponujal in bil na zelo slabem glasu.

Poznal sem tega človeka, ko je bil v službi Juana Marcha, lastnika španskih paroplovnih družb, ki je postal podpiralec Francovega uporniškega gibanja. Tedaj, v letih 1924, 1925 in 1926, je senor March koplil svoje prve milijone. Trgoval je z belim blagom in Pavelić je bil njegov glavni pošiljalec deklet iz Francije. Mašle je bil središče trgovine z Južno Ameriko. Pokojni Albert Londres je vso stvar razkril in Primo de Rivera je gospoda Marcha vrgel v ječo. Ne pa Pavelića, kajti ta je popihljal.

Preden je prišel v zahodno Evropo, je bil poslanec v jugoslovanski skupščini, vodja majhne skupine hrvatskih prenapetih in narodnih upornikov. Cilj te skupine je bila popolna ločitev od države. Zaradi teh uporniških načrtov je moral iz Jugoslavije v izgnanstvo. Ker po nesrečnem koncu Marchevega trgovanja ni bilo več zasluga, se je prodal madžarski vlad. L. 1930 so ga v Budimpešti postavili za "poglavnika" ali vrhovnega voditelja strahovalnega delovanja vstajev. "Poglavnik" pomeni i-

sto kar "führer" ali "duce" ali "caudillo". S tem naslovom je prišel krmirat Hrvatsko, ko je Hitler razdeljal Jugoslavijo.

Tajna družba vstajev je delovala za uničenje temeljev Jugoslavije. Madžarska vlada je plačevala stroške, vendar je delala po naročilu Italije. S pomočjo Kvatnika in Gustava Perčeca je Pavelić začel netiti oboroženo vatajo v Hrvatski. S kupi denarja so njegovi delavci širili vznemirljive vesti po vseh delih države, ter zbirali okrog sebe zlasti ljudi s sumljivim značajem ali denarja potrebne, ki jih je mogel kupiti. Vse politične begunce pa, ki so prišli čez jugoslovansko mejo, bodisi v Madžarsko ali v Italijo ali v Rumunijo, so peljali pred Pavelića, ki jim je najprej vtepel v glavo, da jih bodo izročili jugoslovanskim oblastem ali pa zaprli in jim nato obljubljali, da se jih ne bodo dotaknili, če se pridružejo njegovemu gibanju. Kmalu je imel Pavelić številno ljudi, razsejanih po glavnih prestolnicah, na katere se je mogel zanašati in ki so izpolnjevali njegove ukaze, ker je njihova varnost pred zaporom trajala samo dotlej, dokler so ubogali svojega gospodarja.

VRHNJA PLAST

"And don't forget to use an editorial urging more money for Dies."

Pavelić sam je imel dobre zveze s policijo Madžarske, Rumunije, Italije in Nemčije (po Hitlerjevem prihodu) ter z nekaterimi visokimi, Italijanom prijateljskimi osebami v Franciji, kakor Jeanom Chiappeom, ravnateljem pariške policije in Pierreom Lavalom. Švica mu je prepovedala vstop v državo, v Nizozemski pa je poskušal ustanoviti podružnico svojega društva pod imenom nekeke poročevalne družbe. Poročevalno društvo je res ustanovil, boljše rečeno, najeli so zanj prostore. A bila je poročevalna družba brez časnika.

Nekega dne, pri svojem obisku v Nizozemski, čitam oglaš v zelo uglednem in starokopitnem časopisu "Het Vaderland", s katerim je nekdo iskal primerne človeka za dopisniško delo pri nekem novo ustanovljenem časnikarskem podjetju. Poiskal sem naslov in tam me je sprejela oseba, ki ni znala ne holandsko ne angleško. Povprašal sem človeka, kakšne vesti hoče zbirati v Nizozemski in odgovoril je, da je dolžnost glavnega dopisnika samo pripravljati vesti, ki prihajajo iz vzhodne Evrope. Izvleček je treba poslati v Ameriko. Če mi je mesto po godu, naj se oglašim prihodnji teden, ko bo v Haagu glavni ravnatelj. Ravno mi je izročal svojo posnetico, ko mu iz denarnice uide kosček papirja in pade na tla. Poberem ga in mu ga izročim. Na papirju je bil narisana grb VMRO-a, "Vnutrašna Makedonska" Revolucionarna Organizacija; meč in sv. pismo.

Službe nisem hotel, pač pa sem hotel izvedeti, kakšna je ta poročevalna družba, ki svoje dopisnike išče s časopisnimi oglasi. Ko sem se čez teden dni vrnil, je imela pisarna novo pohištvo in novo okrasje. Nekaj pisar in sprejemalec obiskovalcev je sedel za težko mizo iz mahagonija. Nad glavo tega človeka je visela slika... pokojnega carja Nikolaja II., v naravni velikosti. Vprašam človeka, ki ga vidim že drugič, kaj prav za prav pomeni slika pokojnega ruskega carja v pisarni poročevalne družbe. Odgovori mi smehljaje, da je samo znak.

— Kakšen znak?, vprašam.

— Znak slave, reče človek.

— Minljive slave?

— Ne, slave, ki je na potu, odvrne človek.

Ko me pusti v sobo, kjer naj bi srečal ravnatelja, mi mimogrede omeni, da se mnogi ugledni holandski denarniki zanimajo za novo podjetje. Navede nekoliko imen. V "svetišču" urada se srečam z očmi v očmi z Antonom Pavelićem.

Kako naj poročevalna družba, pravim med razgovorom, podpre vaše načrte o dosegi hrvatske neodvisnosti, saj to je glavni cilj v vašem življenju, ne?

— Da, pravi on, a tukaj je naš glavni namen zbirati vesti iz Rusije.

— Kaj nismo tu v Haagu malo daleč od Rusije?

— Ko pride čas, bomo imeli naše dopisnike v Rigi.

— In zakaj ravno Rusija?

— Priprave, reče Pavelić skrivnostno. Priprave za bodočnost, za novo razdelitev petrolejskih vrelcev. Zato se za stvar zanimajo holandski mogočniki in nas podpirajo.

— Kako boste pa ruske petrolejske vrelce razdeljevali, če jih pa boljševeki držijo?

— Oh, saj jih ne bodo dolgo, me je prepričeval Pavelić. Kmalu bo vojna in potem bo rdeče strahovlade konec. Končno imamo vsaj enega borca za poštenost v Evropi...

— Kdo pa je to?

— Adolf Hitler!

Potem sem šel. Čez dva meseca, ko sem spet hodil tod mimo, sem zapazil, da je podjetje zaprto. To je bilo v juliju 1934.

Zdi se, da se je iz Nizozemske Pavelić vrnil v Vzhodno Evropo. Kakor že, kmalu so se raznesle vesti, da zbira svoje upornike in begunce in jih pošilja v taborišča. V teh taboriščih, bila so v Madžarski in v Italiji, je Pavelić začel učiti novince v razbojniškem poklicu.

Med temi taborišči je najbolj znano posestvo Janka Puzsta blizu jugoslovanske meje. Pavelić je neprestano potoval med Madžarsko in Italijo. Kadar je bil v Rimu, se je šopiril v najbolj izbrani družbi črnosrajčnih veljakov. Pogosto je obiskoval Palazzo di Venezia in nekoč ga je sprejel papež Pij XI., ki resnici na ljubo ni nič vedel o razvpitosti tega človeka.

Da bi skrhal jugoslovansko državo, je Pavelić zagovarjal ubijanje in vojaške upore. V svojih številnih spisih in poročilih, kakor Ustaša in Grič, ki so jih njegovi delavci skrivaj razdeljevali ob madžarsko-jugoslovanski meji, je ščuval hrvatsko prebivalstvo, naj ubije kralja Aleksandra in člane njegove vlade, češ, da si bodo samo s tem mogli priboriti neodvisnost.

Ubili Aleksandra je res postalo glavni namen vse te razbojniške drhali. Anton Pavelić je držal vse niti v rokah. Hotel preslepiti svet, da bi uboj kralja pomenil samo izraz narodove jeze in obupa, v katerega ga je poglajlo zatiranje, je najprej poslal v Hrvatsko majhne skupine razbojnikov. Ti so po načrtu najprej začeli napadati vojaške in policijske straže in dvigati v zrak mostove in predore. Ko pa je izvedel za nameravani obisk Aleksandra v Parizu, je Pavelić s pomočjo Budimpešte in Rima (kjer je dobil ponarejene potne liste) poslal dve skupini posebej izučeni ubijalcev. Prva je odšla v Pariz, kjer naj bi napravila svoje, če bi se poskus v Marseilleu ponesrečil.

Trije morilci, namenjeni v Marseille, so potovali skozi Švico in kot popotniki prišli z vozom do neke francoske vasi, kjer so jim v naprej naročili sobe. Odtod so vsak posebej od-

šli v Marseille. V hotelu "Victoria" blizu Cannebiere so se sestali s skrivnostno plavalasko, ki je bila, po kasnejših ugotovitvah sklepajoč, Paveličeva prilžnica. Ta je vsakemu dala po en samokres. Vodja te trojke, Kvaternik, ki so mu po Hitlerjevi o-svojitvi Jugoslavije plačali z imenovanjem za Velikega Upravnika Hrvatske, si je ogledal spored pomikanja kraljevskega spreveda in izbral kraj, kjer naj bi napadli.

Ko se je Aleksander pripeljal iz Vieux-Porta, kjer se je izkazal, ga je spremljal Louis Barthou, francoski zunanji minister. Kralj je umrl takoj, Barthou pa je izdihnil v rešilnem vozu na potu v policijsko načelstvo. Poveljnik francoskega generalnega zbora je bil nevarno ranjen.

Po zločinu je Pavelić pobegnil v Italijo, kjer ga je zgolj slučajno policija v Torinu prišla in zaprla. Ko je grof Galeazzo Ciano zanj zvedel, so ga takoj izpustili. Poklicali so ga brzoglavno v Rim. Tu je Pavelić živel v razkošno urejeni vili, ki mu jo je dal italijanski zunanji minister, vse do časa, ko je nemška vojska vkorakala v Hrvatsko. Francija je zamažala njegovo izročitev.

Jugoslovanska kraljica-vdova je vložila tožbo proti Paveliću in Kvaterniku in izročila stvar svojemu pravnemu zastopniku Josephu Paulu Boncourju, bivšemu ministrskemu predsedniku in zunanjemu ministru v Franciji. Paul Boncour je pri pravosodnem ministrstvu v Rimu zahteval izročitev. "Če bi ne bilo Pierreja Laval, bi Rim moral ubijalce izročiti. Ta gospod pa je Paula Boncoura, ko je postal francoski ministrski predsednik, pregovoril ali mu ukazal, naj stvar pusti, zaradi "raison d'état". Lavalova politika je imela namen spraviti francosko-italijanske odnose na "realistično podlago".

L. 1941 je postal Pavelić, gangster in razbojnik, poglavar hrvatske zemlje, ki jo je onečastil s svojimi umazaniami in zločin-

skimi čini. Duce in fuhrer sta mogla najti bolj pripravne sebe kot njega, ki jima je napravil tako veliko uslugo.

Kaj je Anton Pavelić napravil tisti odločilni trenutek, ko je odjeknil strel v Cannebiere v Marseilleu? Ubil je Aleksandra, jugoslovanskega kralja, najbolj zanesljivega francoskega zaveznika v Vzhodni Evropi, temeljni kamen v loku francoske politike zavezništva z vzhodom. Samo Aleksander bi mogel obdržati državo Srbov, Hrvatov in Slovencev celo.

Po njegovi smrti je Jugoslavija zaradi nesloge in razdorov prenehala biti velika vojaška sila na Balkanu in opesala. Ajla sandrova smrt je Italiji odšla la nevarnost, da se utegne nekoga dne znajti v francosko-jugoslovanskih kleščah. Pavelić je napravil s pota tudi Barthoua, državnika, ki si je prizadeval združiti Rusijo in Francijo v obrambni zvezi. Če bi se to zgodilo, bi bil mir v Evropi zavarovan za dolgo dobo. Kajti tedaj bi go-spoda Hitlerja stisnil jekleni obroč francosko-ruskega zavezništva.

DELO DOBI

Iščem priletnega človeka za delo pomagati na farmi in čistiti v italijanskem okrog živine. Delo je stalno, plača po dogovoru. Katerega veselijo takšno delo in živeti na farmi, naj piše na naslov: Lovrenc Frank R. D. Box 113, West Salem, Ohio. —(Adv.)

NOTE!

Save this copy of PROSVETA. It is needed for VICTORY!

SAVE

- ★ All Wastepaper
- ★ Old Rags
- ★ Old Rubber
- ★ Scrap Metal

Turn it over to some local salvage agency

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake, list. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-58 S. LAWNDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveto stane za vse enako, za člane ali nečlane \$2.50 za eno leto naročnino. Ker pa člani plačajo pri assessmentu \$1.20 za eno leto, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveto je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveto je:

Za Zdrž. države in Kanado	\$2.50	Za Člone in Chicago	\$7.50
1 tednik in	4.00	1 tednik in	6.00
2 tednika in	3.00	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je \$2.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime	Čl. družina št.
Naslov	
Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:	
2)	Čl. družina št.
3)	Čl. družina št.
4)	Čl. družina št.
5)	Čl. družina št.
Mesto	Država
Nov naročnik	Star naročnik